

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

9 септември 2015 година *

„Преюдициално запитване — Сближаване на законодателствата — Гарантиране на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности — Понятие за прехвърляне на стопанска дейност — Задължение за отправяне на преюдициално запитване на основание член 267, трета алинея ДФЕС — Твърдяно нарушение на правото на Европейския съюз, извършено от национална юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право — Национална правна уредба, която поставя правото на обезщетение за вредите, претърпени в резултат от такова нарушение, в зависимост от условието за предварителна отмяна на решението, причинило тази вреда“

По дело C-160/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Varas Cíveis de Lisboa (Португалия) с акт от 31 декември 2013 г., постъпил в Съда на 4 април 2014 г., в рамките на производство по дело

João Filipe Ferreira da Silva e Brito и др.

срещу

Estado português,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta (докладчик), председател на състава, K. Lenaerts, заместник-председател на Съда, изпълняващ функцията на съдия от втори състав, J.-С. Bonichot, Ал. Арабаджиев и С. Lycourgos, съдии,

генерален адвокат: Y. Bot,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 25 февруари 2015 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за M. Ferreira da Silva e Brito и др., от С. Góis Coelho, S. Estima Martins и R. Oliveira, advogados,
- за португалското правителство, от L. Inez Fernandes и A. Fonseca Santos, в качеството на представители,

* Език на производството: португалски.

- за чешкото правителство, от М. Smolek и J. Vlácil, в качеството на представители,
- за френското правителство, от G. de Bergues, D. Colas и F.-X. Bréchet, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от F. Varrone, avvocato dello Stato,
- за Европейската комисия, от J. Enegren, M. França, M. Konstantinidis и M. Kellerbauer, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 11 юни 2015 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности (ОВ L 82, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 20), на член 267, трета алинея ДФЕС, както и на някои общи принципи на правото на Европейския съюз.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между М. Ferreira da Silva e Brito, както и други 96 лица и Estado português (Португалската държава) по повод твърдяно нарушение на правото на Съюза, евентуално допуснато от Supremo Tribunal de Justiça (Върховен съд).

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Директива 2001/23 кодифицира Директива 77/187/ЕИО на Съвета от 14 февруари 1977 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности (ОВ L 61, стр. 26), изменена с Директива 98/50/ЕО на Съвета от 29 юни 1998 г. (ОВ L 201, стр. 88).
- 4 Съгласно съображение 8 от Директива 2001/23:
„Съображенията във връзка с правната сигурност и прозрачността наложиха изясняване на правната концепция за прехвърляне в светлината на практиката на Съда на Европейските общности. Това изясняване не променя приложното поле на Директива 77/187/ЕИО, както тя беше разтълкувана от Съда“.
- 5 Член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23 гласи:
„а) Настоящата директива се прилага към всички прехвърляния на предприятия, стопански дейности или обособени части от предприятия или стопански дейности на друг работодател в резултат на [договорно] прехвърляне или сливане.

б) Съгласно буква а) и следващите разпоредби на настоящия член по смисъла на настоящата директива прехвърляне е налице, когато има прехвърляне на стопански субект, който запазва своята идентичност, което означава организирано групиране на ресурси с цел извършване на стопанска дейност, независимо от това дали дейността е основна или спомагателна“.

6 Член 3, параграф 1, първа алинея от Директивата предвижда:

„Правата и задълженията на прехвърлителя във връзка със съществуващите към датата на прехвърлянето трудови договори или трудови правоотношения се прехвърлят на приобретателя по силата на прехвърлителната сделка“.

Португалското право

7 Член 13 от Закон № 67/2007 от 31 декември 2007 г. относно режима на извъндоговорна отговорност на държавата и другите публични образувания (Lei n° 67/2007 — Aprova o Regime da Responsabilidade Civil Extracontratual do Estado e Demais Entidades Públicas) (Diário da República, серия 1, бр. 251 от 31 декември 2007 г., стр. 91117), изменен със Закон № 31/2008 от 17 юли 2008 г. (Diário da República, серия 1, бр. 137 от 17 юли 2008 г., стр. 4454, наричан по-нататък „RRCEE“), предвижда:

„1. Без да се засягат случаите на неоснователни присъди и наказания лишаване от свобода, държавата носи гражданска отговорност за вредите, причинени от явно противоконституционни, незаконосъобразни или неправилни съдебни решения поради явна грешка в преценката на фактическите обстоятелства.

2. Искът за обезщетение трябва да се основава на предварителна отмяна на вредоносното решение от компетентния съд“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

8 На 19 февруари 1993 г. Air Atlantis SA (наричано по-нататък „AIA“), дружество, основано през 1985 г. и осъществяващо дейност в сектора на специалния въздушен превоз (чартърни полети), е прекратено. Във връзка с това ищците в главното производство са уволнени колективно.

9 Считано от 1 май 1993 г. TAP, дружество, което е основният акционер в AIA, започва да извършва част от договорените от AIA полети за периода от 1 май до 31 октомври 1993 г. TAP извършва и част от чартърните полети — пазар, на който дотогава компанията не е осъществявала дейност, тъй като става въпрос за традиционни маршрути, обслужвани преди това от AIA. За целта TAP използва част от оборудването, използвано от AIA при неговата дейност, по-специално четири самолета. TAP поема и задължението за плащане на вноските по лизинговите договори за тези самолети и използва офис оборудването, притежавано от AIA и използвано от него в помещенията му в Лисабон и Фаро (Португалия), както и други материални активи. Освен това TAP назначава някои от бившите служители на AIA.

10 Впоследствие ищците в главното производство предявяват иск срещу това колективно уволнение пред Tribunal do Trabalho de Lisboa (Съд по трудови спорове, Лисабон), като искат да бъдат възстановени на работа в TAP и да им бъдат изплатени трудовите възнаграждения.

11 С решение от 6 февруари 2007 г. Tribunal do Trabalho de Lisboa уважава отчасти иска за оспорване на колективното уволнение, като този съд постановява възстановяването на работа на ищците в главното производство в съответните категории, както и плащане на обезщетения.

Tribunal do Trabalho de Lisboa приема, че в конкретния случай е било осъществено прехвърляне на стопанска дейност, най-малкото отчасти, тъй като е запазена нейната идентичност и е продължена същата дейност, като ТАР встъпва в положението на бившия работодател по отношение на трудовите договори.

- 12 Срещу това решение е подадена жалба пред Tribunal da Relação de Lisboa (Апелативен съд, Лисабон), който с решение от 16 януари 2008 г. отменя решението, постановено в първоинстанционното производство, в частта, в която ТАР е осъдено да възстанови ищците в главното производство на работа и да плати обезщетения, като приема, че правото на оспорване на въпросното колективно уволнение е погасено.
- 13 При това положение ищците в главното производство подават касационна жалба пред Supremo Tribunal de Justiça, който с решение от 25 февруари 2009 г. постановява, че колективното уволнение не е незаконно. Този съд посочва, че не е достатъчно търговската дейност да е „просто продължена“, за да може да се констатира прехвърляне на стопанска дейност, а е необходимо и да се запази идентичността ѝ. В случая обаче при извършването на полетите през лятото на 1993 г. ТАР не използва „образование“ със същата идентичност като „образованието“, принадлежащо преди това на АИА. При липсата на идентичност между двете „образования“ не можело да се приеме, че е налице хипотезата на прехвърляне на стопанска дейност.
- 14 Supremo Tribunal de Justiça приема също, че не е налице каквото и да било прехвърляне на клиента от АИА към ТАР. Освен това според посочената юрисдикция стопанската дейност, принадлежаща на АИА, е обвързана с конкретен актив, а именно лиценз, който е непрехвърлим, като прави невъзможно прехвърлянето на стопанската дейност, тъй като предмет на продажба могат да бъдат единствено отделни активи, но не и самата стопанска дейност.
- 15 Що се отнася до прилагането на правото на Съюза, Supremo Tribunal de Justiça отбелязва, че по отношение на положения, в които дадено предприятие продължава осъществяваната дотогава дейност от друго предприятие, Съдът приема, че „самò по себе си това обстоятелство“ не позволява да се направи извод за прехвърлянето на стопански субект, доколкото „такъв субект не може да се ограничи до дейността, за която отговаря“.
- 16 Тъй като някои от ищците по главното производство искат Supremo Tribunal de Justiça да сезира Съда с преюдициално запитване, той посочва, че „задължението на националните юрисдикции, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право, да отправят преюдициално запитване, е налице само когато тези юрисдикции считат, че за решаването на висиящия спор е необходимо прилагане на [правото на Съюза] и когато освен това е поставен въпрос за тълкуването на това право“. Освен това, предвид практиката на Съда относно тълкуването на разпоредбите на Съюза относно прехвърлянето на стопанска дейност, не съществували „никакви тълкувателни съмнения“ относно тези разпоредби, „налагащи отправянето на преюдициално запитване“.
- 17 Според Supremo Tribunal de Justiça „Съдът изрично признава, че е възможно правилното прилагане на правото [на Съюза] да се налага с такава очевидност, че да не оставя място за никакво разумно съмнение по отношение на разрешаването на поставения въпрос, като следователно и в този случай отпада задължението за отправяне на преюдициално запитване. [Според посочената национална юрисдикция] обаче, като се има предвид съдържанието на [разпоредбите на правото на Съюза], посочени от [жалбоподателите в главното производство], като се има предвид тълкуването на тези разпоредби, направено от СЕС, и като се имат предвид обстоятелствата по разглеждания случай [...], които са изследвани [...], не възниква[ли] никакви тълкувателни съмнения, [които биха наложили] налагащи отправянето на преюдициално запитване[...]“.

- 18 Supremo Tribunal de Justiça подчертава освен това, че „[...] Съдът има установена практика по проблема за тълкуването на разпоредбите [на правото на Съюза], свързани с „прехвърлянето на стопанска дейност“, по-специално с оглед на Директива [2001/23], която отразява консолидирането на съдържащите се в нея понятия вследствие на посочената съдебна практика, като тези понятия понастоящем са формулирани с особена яснота от гледна точка на тълкуването в съдебната практика (на общностно и национално равнище), поради което в разглеждания случай отпада[ла] необходимостта от отправянето на преюдициално запитване до Съда на ЕС[...]“.
- 19 Ищците в главното производство предявяват иск за извъндоговорна отговорност срещу Estado português, като искат държавата да бъде осъдена да поправи някои причинени имуществени вреди. В подкрепа на иска си те изтъкват, че решението на Supremo Tribunal de Justiça е явно незаконосъобразно, тъй като се основава на неправилно тълкуване на понятието за прехвърляне на стопанска дейност по смисъла на Директива 2001/23 и доколкото този съд не е изпълнил задължението си да отправи до Съда релевантните въпроси, които са свързани с тълкуването на правото на Съюза.
- 20 Estado português поддържа, че съгласно член 13, параграф 2 от RRCEE искането за обезщетение трябва да се основава на предварителна отмяна на вредоносното решение от компетентния съд, като припомня, че тъй като решението на Supremo Tribunal de Justiça не е отменено, не са налице основания за плащане на търсеното обезщетение.
- 21 Запитващата юрисдикция посочва, че от значение е да се установи дали постановеното от Supremo Tribunal de Justiça решение е явно незаконосъобразно и дали тълкува неправилно понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ с оглед на Директива 2001/23 и фактите, с които разполага. Освен това е важно да се установи дали Supremo Tribunal de Justiça е бил длъжен да отправи поисканото от него преюдициално запитване.
- 22 При тези обстоятелства Varas Cíveis de Lisboa (Гражданско отделение, Лисабон) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли Директива 2001/23, по-специално член 1, параграф 1, да се тълкува в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ съответства на положение, при което предприятие, осъществяващо дейност на пазара на чартърните полети, се прекратява с решение на мажоритарен акционер, който на свой ред е предприятие, осъществяващо дейност в сектора на въздухоплаването, и в рамките на ликвидацията дружеството майка:
- встъпва в положението на прекратеното дружество в договори за лизинг на самолети и в договори за чартърни полети, сключени с туроператори,
  - развива изпълняваната преди това дейност от прекратеното дружество,
  - възстановява на работа някои от служителите, които дотогава са работили за прекратеното дружество, и им възлага идентични функции,
  - получава дребно оборудване от прекратеното дружество?
- 2) Член 267 ДФЕС трябва ли да се тълкува в смисъл, че Supremo Tribunal de Justiça, предвид фактическата обстановка, описана в първия въпрос и обстоятелството, че националните съдилища от по-долните инстанции, произнесли се по случая, са постановили противоречиви решения, е бил длъжен да отправи преюдициално запитване до Съда за установяване на правилното тълкуване на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23?

- 3) Правото на Съюза, и по-специално принципите, формуирани от Съда в решение Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513) относно отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправните субекти поради нарушение на правото на Съюза, извършено от национален съдебен орган, който се произнася като последна инстанция, допуска ли прилагането на национална разпоредба, която налага предварителна отмяна на вредоносното решение като основание на иска за обезщетение срещу държавата?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 23 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали член 1, параграф 1, от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ обхваща приложение, при което предприятие, осъществяващо дейност на пазара на чартърните полети, се прекратява с решение на мажоритарен акционер, който на свой ред е предприятие, осъществяващо дейност в сектора на въздухоплаването, и при което впоследствие последното предприятие встъпва в положението на прекратеното дружество в договори за лизинг на самолети и в подлежащи на изпълнение договори за чартърни полети, развива изпълняваната преди това дейност от прекратеното дружество, възстановява на работа някои от служителите, които дотогава са работили за това дружество, и им възлага идентични функции на изпълняваните преди това и получава дребно оборудване от посоченото дружество.
- 24 За да се отговори на този въпрос, следва да се припомни, че Съдът е постановил, че Директива 77/187, кодифицирана с Директива 2001/23, е приложима във всички случаи на промяна в рамките на договорни отношения на физическото или юридическото лице, отговорно за управлението на предприятието, което поема задълженията на работодател спрямо заетите в предприятието лица (вж. решения Merckx и Neuhuys, C-171/94 и C-172/94, EU:C:1996:87, т. 28, Hernández Vidal и др., C-127/96, C-229/96 и C-74/97, EU:C:1998:594, т. 23, както и Amatori и др., C-458/12, EU:C:2014:124, т. 29 и цитираната съдебна практика).
- 25 Според постоянната съдебна практика целта на Директива 2001/23 е да гарантира приемственост в съществуващите трудови правоотношения в рамките на даден стопански субект, независимо от промяната на собствеността. За да се определи дали е налице „прехвърляне“ на предприятието по смисъла на посочената директива, определящ критерий е дали въпросният субект запазва своята идентичност, като това е видно по-специално от действителното продължаване на дейността или от поемането му (вж. решения Spijkers, 24/85, EU:C:1986:127, т. 11 и 12, Güneş-Görres и Demir, C-232/04 и C-233/04, EU:C:2005:778, т. 31 и цитираната съдебна практика, както и Amatori и др., C-458/12, EU:C:2014:124, т. 30 и цитираната съдебна практика).
- 26 За да се прецени дали това условие е изпълнено, следва да се вземе предвид съвкупността от фактически обстоятелства, характеризиращи съответната сделка, сред които фигурират по-специално видът на съответното предприятие или стопанска дейност, наличието на прехвърляне на материални активи като сгради и движимо имущество, стойността на нематериалните активи към момента на прехвърлянето, поемането на съществена част от заетите лица от новия работодател, наличието на прехвърляне на клиенти, както и степента на сходство между дейностите, упражнявани преди и след прехвърлянето, и продължителността на евентуалното преустановяване на тези дейности. Тези елементи обаче са само отделни аспекти от задължителната цялостна оценка и поради това не могат да се преценяват поотделно (вж. решения Spijkers, 24/85, EU:C:1986:127, т. 13, Redmond Stichting, C-29/91, EU:C:1992:220, т. 24, Sützen, C-13/95, EU:C:1997:141, т. 14, както и Abler и др., C-340/01, EU:C:2003:629, т. 33).

- 27 По-специално Съдът подчертава, че съответното значение, което следва да се отдаде на различните критерии, по необходимост ще варира в зависимост от осъществяваната дейност, използваните методи на работа или управление в предприятието или съответната част от стопанската дейност (вж. решения Süzen, C-13/95, EU:C:1997:141, т. 18, Hernández Vidal и др., C-127/96, C-229/96 и C-74/97, EU:C:1998:594, т. 31, Hidalgo и др., C-173/96 и C-247/96, EU:C:1998:595, т. 31, както и в този смисъл UGT-FSP, C-151/09, EU:C:2010:452, т. 28).
- 28 Именно в светлината на тези разяснения от съдебната практика е необходимо да се изследва първият въпрос, като се отчитат основните фактически обстоятелства, посочени от националната юрисдикция в преюдициалното запитване, и по-специално във формулировката на този първи въпрос.
- 29 Важно е да се подчертае, на първо място, че в положение като разглежданото в главното производство, което се отнася до сектора на въздухоплаването, прехвърлянето на активи трябва да се разглежда като съществен елемент за преценката на наличието на „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23 (вж. в този смисъл решение Liikenne, C-172/99, EU:C:2001:59, т. 39).
- 30 В това отношение, видно от преюдициалното запитване, ТАР е встъпило в правата на АІА по отношение на договорите за лизинг на самолети и действително ги е използвало, като това указва на поемане на активи, необходими за продължаването на дейността, упражнявана преди това от АІА. Освен това са поети и известен брой други активи.
- 31 Както посочва генералният адвокат в точки 48, 51, 53, 56 и 58 от заключението си, с оглед на критериите, припомнени в точка 26 от настоящото решение, други елементи потвърждават наличието по главното производство на „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23. Същото важи и за встъпването на ТАР в правата на АІА по отношение на подлежащи на изпълнение договори за чартърни полети, сключени с туроператори, което указва на поемане на клиентелата на АІА от страна на ТАР, на развиване на дейности по чартърни полети от ТАР по маршрутите, обслужвани преди това от АІА, което отразява продължаването на дейностите, осъществявани преди това от АІА от страна на ТАР, възстановяването на работа към ТАР на предишни служители на АІА за изпълнение на функции, идентични с изпълняваните при последното дружество, което указва на поемане от страна на ТАР на част от персонала, който е бил на служба при АІА, и на последно място, на поемането от ТАР, считано от 1 май 1993 г., на част от дейностите във връзка с чартърни полети, осъществявани от АІА до прекратяването му през м. февруари 1993 г., което свидетелства за факта, че прехвърлените дейности на практика не са били прекъсвани.
- 32 При тези обстоятелства е без значение за прилагането на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23 фактът, че субектът, чиито активи и част от персонала са поети, е бил интегриран, без да е запазил автономната си организационна структура в структурата на ТАР, тъй като е запазена връзка, от една страна, между тези активи и прехвърления от последното дружество персонал и от друга страна, дейностите, продължени от прекратеното дружество. При тази фактическа обстановка няма особено значение дали въпросните активи са били използвани за осъществяването на редовни полети, или за чартърни полети, тъй като при всички положения става въпрос за операции във въздушния транспорт и предвид припомнянето, че ТАР е изпълнило договорните задължения на АІА по отношение на тези чартърни полети.
- 33 От точки 46 и 47 от решение Klarenberg (C-466/07, EU:C:2009:85) следва, че същественият елемент, за да се направи извод за запазване на идентичността на прехвърления субект, е не запазването на специфичната организационна структура, наложена от прехвърлителя върху различните производствени елементи, които се прехвърлят, а на функционалната връзка на взаимозависимост и допълване между тези фактори, която е необходима за запазване на идентичността на прехвърления субект.

- 34 Всъщност запазването на такава функционална връзка между различните прехвърлени фактори позволява на приобретателя да използва последните дори ако след прехвърлянето те са включени в различна, нова организационна структура, за да извършва еднаква или аналогична икономическа дейност (вж. решение Klarenberg, C-466/07, EU:C:2009:85, т. 48).
- 35 С оглед на гореизложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 1 от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ обхваща положение, при което предприятие, осъществяващо дейност на пазара на чартърните полети, се прекратява с решение на мажоритарен акционер, който на свой ред е предприятие, осъществяващо дейност в сектора на въздухоплаването, и при което впоследствие последното предприятие встъпва в положението на прекратеното дружество в договори за лизинг на самолети и в подлежащи на изпълнение договори за чартърни полети, развива изпълняваната преди това дейност от прекратеното дружество, възстановява на работа някои от служителите, които дотогава са работили за посоченото дружество, и им възлага идентични функции на изпълняваните преди това и получава дребно оборудване от същото дружество.

По втория въпрос

- 36 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали с оглед на обстоятелства като разглежданите в главното производство, и по-специално предвид факта, че по-долните съдебни инстанции са приели различни решения относно тълкуването на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23, член 267, трета алинея ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право, по принцип е длъжна да сезира Съда с тълкуването на това понятие.
- 37 В това отношение, макар да е вярно, че въведеното с член 267 ДФЕС производство е инструмент за сътрудничество между Съда и националните юрисдикции, чрез който Съдът предоставя на националните юрисдикции насоките за тълкуването на правото на Съюза, необходими им за разрешаването на висящия пред тях спор, остава фактът, че когато не съществува възможност за съдебно обжалване на решението на дадена национална юрисдикция съгласно вътрешното право, последната по принцип е длъжна да сезира Съда по смисъла на член 267, трета алинея ДФЕС, щом пред нея бъде повдигнат въпрос относно тълкуването на правото на Съюза (вж. решение Consiglio nazionale dei geologi и Autorità garante della concorrenza e del mercato, C-136/12, EU:C:2013:489, т. 25 и цитираната съдебна практика).
- 38 Що се отнася до обхвата на това задължение, от съдебната практика, утвърдена след постановяване на решение Cilfit и др. (283/81, EU:C:1982:335), следва, че когато пред юрисдикцията, чиито актове съгласно вътрешното право не подлежат на обжалване по съдебен ред, се постави въпрос от правото на Съюза, тя трябва да изпълни задължението си за сезиране, освен ако не установи, че повдигнатият въпрос е ирелевантен, разглежданата разпоредба от правото на Съюза вече е била предмет на тълкуване от Съда или правилното прилагане на правото на Съюза е толкова очевидно, че не оставя място за никакво основателно съмнение.
- 39 Съдът освен това е уточнил, че съществуването на такава възможност следва да бъде преценявано с оглед на специфичните характеристики на правото на Съюза, особените трудности при неговото тълкуване и риска от различия в съдебната практика в рамките на Европейския съюз (решение Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, т. 33).

- 40 Безспорно единствено националната юрисдикция е компетентна да прецени дали правилното прилагане на правото на Съюза е толкова очевидно, че не оставя място за никакво основателно съмнение, и следователно да се въздържа от отправяне до Съда на повдигнат пред нея въпрос относно тълкуването на правото на Съюза (вж. решение *Intermodal Transports*, C-495/03, EU:C:2005:552, т. 37 и цитираната съдебна практика).
- 41 В това отношение само по себе си съществуването на противоречиви решения, постановени от други национални юрисдикции, не може да бъде решаващ елемент за възникване на задължението, предвидено в член 267, трета алинея ДФЕС.
- 42 Юрисдикцията, която се произнася като последна инстанция, действително може да приеме, независимо от определено тълкуване на разпоредба на правото на Съюза от страна на подчинените юрисдикции, че различното от даденото от въпросните юрисдикции тълкуване, което смята да даде на посочената разпоредба, се налага без никакво разумно съмнение.
- 43 Въпреки това следва да се подчертае, че що се отнася до разглеждания в случая сектор и както следва от точки 24—27 от настоящото решение, тълкуването на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ е предизвикало множество съмнения от страна на голям брой национални юрисдикции, които поради това са се оказали принудени да сезират Съда. Тези съмнения свидетелстват не само за наличието на трудности при тълкуването, но и за съществуването на рискове от разминавания в съдебната практика на равнището на Съюза.
- 44 От това следва, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство, отличаващи се както с противоречиви тенденции в съдебната практика на национално равнище по повод понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на Директива 2001/23, така и с чести затруднения в тълкуването на това понятие в различните държави членки, национална юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно вътрешното право, трябва да изпълни задължението си да сезира Съда, за да избегне риска от неправилно тълкуване на правото на Съюза.
- 45 С оглед на гореизложените съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 267, трета алинея ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че юрисдикция, чиито актове съгласно вътрешното право не подлежат на обжалване по съдебен ред, е длъжна да сезира Съда с преюдициално запитване за тълкуването на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23 при обстоятелства като разглежданите в главното производство, отличаващи се както с разминаващи се съдебни решения на по-долните съдебни инстанции по отношение на тълкуването на това понятие, така и с чести затруднения в тълкуването на това понятие в различните държави членки.

По третия въпрос

- 46 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали правото на Съюза, и по-специално обявените от Съда принципи относно отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправни субекти поради нарушение на правото на Съюза, извършено от национален съдебен орган, чиито решения не подлежат на обжалване по съдебен ред съгласно вътрешното право, трябва да се тълкува в смисъл, че те не допускат национална правна уредба, която налага като предварително условие отмяната на вредоносното решение, постановено от тази юрисдикция, когато тази отмяна на практика е изключена.
- 47 В това отношение следва да се припомни, че предвид съществената роля, която изпълнява съдебната власт за защита на правата, които частноправните субекти извеждат от правото на Съюза, пълното му прилагане би било поставено под въпрос, а признатата с него защита на правата би била отслабена, ако бъде изключена възможността на частноправните субекти при

определени условия да получат обезщетение, когато правата им са накърнени поради нарушение на правото на Съюза, допуснато с решение на юрисдикция на държава членка, която се произнася като последна инстанция (вж. решение Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 33).

- 48 Запитващата юрисдикция изпитва съмнения относно съвместимостта с тези принципи на правилото, съдържащо се в член 13, параграф 2 от RRCEE, съгласно който искът за обезщетение на основание тази отговорност „трябва да се основава“ на предварителната отмяна на вредоносното решение от компетентния съд.
- 49 От тази разпоредба следва, че всеки иск за реализиране на отговорността на държавата за неизпълнение на задължението, произтичащо от неспазване на задължението по член 267, трета алинея ДФЕС, е недопустим, ако липсва отмяна на вредоносното решение.
- 50 Следва да се припомни, че когато са изпълнени условията за ангажиране на отговорността на държавата, а това следва да се установи от националните юрисдикции, държавата е длъжна да отстрани по реда на националното право последиците от причинените вреди, като се има предвид, че установените от националните законодателства условия във връзка с поправянето на вредите не трябва да бъдат по-неблагоприятни от условията, отнасящи се до подобни вътрешноправни иски (принцип на равностойност), нито да бъдат уредени по начин, който прави получаването на обезщетение практически невъзможно или прекомерно трудно (принцип на ефективност) (вж. решение Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, т. 62 и цитираната съдебна практика).
- 51 Въпреки това, правило в националното право като съдържащото се в член 13, параграф 2 от RRCEE може да затрудни прекомерно получаването на обезщетение за вредите, причинени поради въпросното нарушение на правото на Съюза.
- 52 Действително, видно от преписката, с която разполага Съдът, както и от разискванията в съдебното заседание, хипотезите, в които решения на Supremo Tribunal de Justiça подлежат на преразглеждане, са изключително ограничени.
- 53 Португалското правителство поддържа в това отношение, че въпросната разпоредба на националното право е в отговор на съображения, свързани със силата на пресъдено нещо и принципа на правната сигурност. Посоченото правителство подчертава по-специално, че в положение като разглежданото в главното производство преразглеждането на преценката, направена от съдебен орган, който се произнася като последна инстанция, е несъвместимо с функцията на посочения съдебен орган, като се има предвид, че целта на тези решения е окончателното решаване на правен спор, като в противен случай би било застрашено върховенството на правото и зачитането на съдебните решения и би била отслабена йерархията на съдебната власт.
- 54 Безспорно Съдът подчертава значението на принципа за силата на пресъдено нещо както в общия правен ред, така и в националните правни системи, като уточнява, че при липсата на правна уредба на Съюза в тази област редът и условията за прилагане на този принцип се уреждат от вътрешния правен ред на държавите членки по силата на принципа за процесуалната автономия на последните (вж. в този смисъл решение Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, т. 22 и 24).
- 55 Що се отнася до действието на принципа за силата на пресъдено нещо в положението в главното производство, достатъчно е да се припомни, че признаването на принципа за отговорността на държавата за решения на юрисдикция, която се произнася като последна инстанция, само по себе си не води до оспорването на силата на пресъдено нещо, с която е свързано такова решение. Предметът и страните на производството по ангажиране на отговорността на държавата не са непременно същите като тези на производството в основата

на решението, придобило сила на пресъдено нещо. Всъщност ищецът по иска за отговорност, предявен срещу държавата, ако бъде уважен искът му, осъжда държавата да поправи причинената вреда, но това не води непременно до отпадане на силата на пресъдено нещо, присъща на съдебното решение, с което е причинена вредата. При всички положения принципът на отговорност на държавата, присъщ на правния ред на Съюза, изисква такова обезщетение, но не налага преразглеждането на съдебното решение, с което е причинена вредата (вж. решение Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 39).

- 56 Що се отнася до довода, изведен от неспазването на принципа на правна сигурност, следва да се отбележи, че дори да се допусне, че този принцип може да бъде взет предвид по отношение на правно положение като разглежданото в главното производство, по никакъв начин не може да бъде нарушен принципът за отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправните субекти вследствие на нарушения на правото на Съюза, за които държавата носи отговорност.
- 57 Действително вземането предвид на принципа на правна сигурност би имало за последица, когато решение, постановено от юрисдикция, която се произнася като последна инстанция, се основава на очевидно неправилно тълкуване на правото на Съюза, че частноправният субект е възпрепятстван да се позове на правата си, които би могъл да изведе от правния ред на Съюза, и по-специално тези, които произтичат от посочения принцип на отговорност на държавата.
- 58 Последният принцип обаче е присъщ на системата на договорите, на които се основава Съюзът (вж. в този смисъл решение Specht и др., C-501/12 — C-506/12, C-540/12 и C-541/12, EU:C:2014:2005, т. 98 и цитираната съдебна практика).
- 59 При тези условия съществена пречка като тази, която е резултат от разпоредба от националното право като разглежданата в главното производство, за ефективното прилагане на правото на Съюза, и по-специално на основен принцип като отговорността на държавата за нарушения на правото на Съюза, не може да бъде оправдана нито със силата на пресъдено нещо, нито с принципа на правна сигурност.
- 60 От гореизложените съображения следва, че на третия въпрос следва да се отговори, че правото на Съюза, и и по-специално обявените от Съда принципи относно отговорността на държавата за вредите, причинени на частноправни субекти поради нарушение на правото на Съюза, извършено от юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване по съдебен ред съгласно вътрешното право, трябва да се тълкува в смисъл, че те не допускат национална правна уредба, която налага като предварително условие отмяната на вредоносното решение, постановено от тази юрисдикция, когато тази отмяна на практика е изключена.

По съдебните разноски

- 61 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

- 1) Член 1, параграф 1 от Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности трябва да се**

тълкува в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ обхваща положение, при което предприятие, осъществяващо дейност на пазара на чартърните полети, се прекратява с решение на мажоритарен акционер, който на свой ред е предприятие, осъществяващо дейност в сектора на въздухоплаването, и при което впоследствие последното предприятие встъпва в положението на прекратеното дружество в договори за лизинг на самолети и в подлежащи на изпълнение договори за чартърни полети, развива изпълняваната преди това дейност от прекратеното дружество, възстановява на работа някои от служителите, които дотогава са работили за това дружество, и им възлага идентични функции на изпълняваните преди това и получава дребно оборудване от посоченото дружество.

- 2) Член 267, трета алинея ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че юрисдикция, чиито актове съгласно вътрешното право не подлежат на обжалване по съдебен ред, е длъжна да сезира Съда на Европейския съюз с преюдициално запитване за тълкуването на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23 при обстоятелства като разглежданите в главното производство, отличаващи се както с разминаващи се съдебни решения на по-долните съдебни инстанции по отношение на тълкуването на това понятие, така и с чести затруднения в тълкуването на това понятие в различните държави членки.
- 3) Правото на Съюза, и по-специално обявените от Съда принципи относно отговорността на държавата за вредите, причинени на частноправни субекти поради нарушение на правото на Съюза, извършено от юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване по съдебен ред съгласно вътрешното право, трябва да се тълкува в смисъл, че те не допускат национална правна уредба, която налага като предварително условие отмяната на вредоносното решение, постановено от тази юрисдикция, когато тази отмяна на практика е изключена.

Подписи